

مؤسسة انتشارات نگاه

باباالهوا

موسیقی و مردم‌شناسی بومیان کیش

پژوهش و نگارش: محسن شریفیان

بابا الاموا

سرشناسه	شریفیان، محسن، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	باباالهوا: (موسیقی و مردم شناسی بومیان کیش) / محسن شریفیان.
مشخصات نشر	تهران: انتشارات نگاه، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۳۰۴ ص.: مصور.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۲۶۷-۰۳۸۲
وضعیت فهرست نویسی	فبا
یادداشت	کتابنامه.
عنوان دیگر	موسیقی و مردم شناسی بومیان کیش.
موضوع	موسیقی محلی ایرانی -- جزیره کیش
موضوع	Folk music -- Iran -- Kish Island
موضوع	جزیره کیش
موضوع	Kish Island (Iran)
موضوع	جزیره کیش -- آداب و رسوم و زندگی اجتماعی
موضوع	Kish Island (Iran)—Social life and customs
رده بندی کنگره	M۱۸۰۲۰
رده بندی دیویی	۷۸۹/۹۷۲
شماره کتابشناسی ملی	۶۲۹۸۲۹۰

باباالمرء

موسیقی و مردم شناسی بومیان کیش

محسن شریفیان

مؤسسه انتشارات نگاه

«تأسیس ۱۳۵۲»

با حمایت سازمان منطقه آزاد کیش

محسن شریفیان

بابااللهوا

(موسیقی و مردم شناسی بومیان کیش)

ویرایش و نمونه خوانی: الهه غریب زاده
صفحه آرایی: اکرم زنوبی

چاپ اول: آبان ۱۳۹۹ - شمارگان: ۴۰۰ نسخه
چاپ دیجیتال: قشقای
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۶۷-۰۳۸-۲

حق چاپ محفوظ است.

مؤسسه انتشارات نگاه
«تاسیس ۱۳۵۲»

دفتر مرکزی: خیابان انقلاب، خیابان شهدای ژاندارمری،
بین خیابان فخررازی و خیابان دانشگاه، پلاک ۶۳، طبقه ۵
تلفن: ۱۲-۶۶۹۷۵۷۱۱، تلفکس: ۶۶۹۷۵۷۰۷
فروشگاه: خ کریمخان، بین ایرانشهر و ماهشهر، پلاک ۱۴۰
تلفن: ۸۸۴۹۰۱۹۵ - ۸۸۴۹۰۱۳۸

negahpublisher@yahoo.com

🌐 www.negahpub.com 📠 negahpub 📰 newsnegahpub

فهرست مطالب

۱۳	پیشگفتار.....
۱۷	یادداشت نویسنده.....
۲۵	فصل اول: نگاهی به کیش.....
۲۵	جزیره کیش.....
۲۵	موقعیت تاریخی کیش.....
۲۸	کیش در منابع تاریخی.....
۳۲	موقعیت جغرافیایی جزیره و جایگاه آن در نوار شیپکوه.....
۳۶	اعراب هوله و کیش.....
۳۸	نادرشاه و اعراب هوله در کیش.....
۳۸	ترکیب و ساختار جمعیتی کیش.....
۴۱	زبان.....
۴۲	دین و مذهب.....
۴۲	کیش امروزی.....
۴۵	دلایل مهاجرت از کیش.....
۴۹	فصل دوم: موسیقی و کار.....
۵۱	نگاهی به تاریخ صید مروارید در کیش.....
۵۵	صید مروارید.....
۶۰	کارکنان کشتی صید مروارید.....

۶۱	 موسیقی صید مروارید
۶۵	 موسیقی ماهیگیری
۶۶	 جشن نوروز دریایی
۶۸	 گلانی (ساخت کشتی)
۶۹	 اصطلاحات مهم موسیقی در بین دریانوردان
۷۲	 موسیقی در کشاورزی
۷۲	 موسیقی کار بر روی ساختمان
۷۷	 فصل سوم: مراسم عروسی
۷۸	 حناپندان داماد
۸۰	 اصلاح و حمام داماد
۸۲	 آوازپیش از رفتن به حجله
۸۲	 مولودی خوانی در مراسم عروسی
۸۲	 نمایش در عروسی
۸۳	 روزهای ممنوع برای جشن و عروسی
۸۴	 چند ترانه
۸۷	 فصل چهارم: نی انبان
۸۹	 نگاهی به تاریخچه نی انبان در ایران
۸۹	 نی جُفتی
۹۰	 نی انبان
۹۶	 تاریخ نی انبان در جنوب ایران
۹۸	 تاریخ نی انبان در شبیکه و کیش
۱۰۴	 تاریخ شفاهی نی انبان
۱۰۵	 اجزا و ساخت نی انبان
۱۱۱	 کوک‌های نی انبان
۱۱۲	 روش قرارگرفتن انگشت‌ها
۱۱۳	 فصل پنجم: طبل و هتّان در کیش

۱۱۴.....	کوک های رایج
۱۱۴.....	ویژگی های کلی نواختن
۱۱۴.....	نام قطعات و شیوه نوازندگی
۱۱۷.....	سنت نوازندگی
۱۱۸.....	نگاهی به ریتم های طبل در موسیقی کیش
۱۱۹.....	آنالیز چند نوع از ریتم های متداول طبل
۱۲۶.....	جایگاه رقص
۱۲۶.....	پوشش نوازندگان
۱۲۹.....	فصل ششم : سایر سازهای رایج در کیش
۱۲۹.....	طار
۱۳۰.....	طبل
۱۳۳.....	کاسر
۱۳۵.....	اصحاحات
۱۳۷.....	گرن (بوق)
۱۳۹.....	فصل هفتم : بابا الهوا
۱۴۵.....	۱- سیاها (سیاه ها)
۱۴۵.....	۲- لوطی ها
۱۴۶.....	۳- دلاک ها
۱۴۷.....	۴- کولی ها
۱۴۹.....	فصل هشتم : موسیقی زنان در جزیره کیش
۱۵۳.....	حنابندان
۱۵۴.....	لالایی و ترانه های مخصوص کودکان
۱۵۷.....	مراسم استقبال
۱۵۹.....	دعای باران
۱۶۱.....	گشته
۱۶۱.....	مولود خوانی زن ها

فصل نهم: ترانه ها و بازی های بومی کودکان	۱۶۳
حَمِلُو سَلَمُو:	۱۶۳
میرحانه:	۱۶۵
فصل دهم: موسیقی و آیین های مذهبی	۱۶۷
مراسم عیدین	۱۶۷
مولودی خوانی	۱۶۹
عزاداری شیعیان	۱۷۲
ماه محرم	۱۷۳
تعزیه	۱۷۶
چاووش	۱۷۷
مراسم رمضان	۱۷۸
دیگر آواهای مذهبی	۱۸۰
فصل یازدهم: موسیقی زار	۱۸۳
ابوزار و ماما زار کیش	۱۹۱
زار در جنوب ایران	۱۹۳
اوهام در جزیره کیش	۱۹۷
فصل دوازدهم: دستاورد و نتیجه پژوهش	۲۰۱
پیوست ۱: نمونه هایی از گزارش و مصاحبه ها	۲۲۱
پیوست ۲: مشخصات قطعات ضبط شده از بومیان جزیره کیش	۲۶۵
آلبوم تصاویر	۲۶۹
سرچشمه های مکتوب	۲۹۵
منابع انگلیسی	۳۰۲
دیگر آثار نویسندگان	۳۰۳

فهرست جداول

- جدول شماره ۱: حروف آوانگاری ۲۴
- جدول شماره ۲: جمعیت و متوسط رشد سالانه ۱۳۲۰-۱۳۹۰ ۴۰
- جدول شماره ۳: خانوار و جمعیت بر حسب جنس: ۱۳۳۵-۱۳۹۰ ۴۰

فهرست تصاویر

- تصویر شماره ۱: نقشه کیش که توسط کاپیتان توماس ریمون وستون یکم
 جی گراب تهیه شده است. (۱۲ اکتبر ۱۸۲۲ م.) ۲۷
- تصویر شماره ۲: نقشه شهرستان بندرلنگه به تفکیک بخش از آرشیو
 مؤسسه جغرافیایی و کارتوگرافی سحاب: جزیره کیش دیروز و امروز ۳۴
- تصویر شماره ۳: بندرهای کرانه شیبکوه به نقل از ویلیم فلور ۳۵
- تصویر شماره ۴: تصویری از هفتاد سال پیش، زمانی که هنوز بحرین
 جزئی از ایران و صید مروارید در منطقه رایج بود. ۵۸
- تصویر شماره ۵: غواصان بعد از صید مروارید، آن را برای فروش عرضه
 می‌کنند. ۵۹
- (بیش از هفتاد سال پیش) ۵۹
- تصویر شماره ۶: پاروهای کشتی‌های بادی، علاوه بر انجام عمل پارو زنی
 برای بستن طناب‌های غواصی نیز به کار برده می‌شوند. ۶۱
- تصویر شماره ۷: نقاشی مربوط به طاق بستان ۹۱
- تصویر شماره ۸: تصویر حکاکی شده نوازندگان در طاق بستان کرمانشاه ۹۲
- تصویر شماره ۹: نقش نوازنده نی انبان برکتیه ها ۹۳
- تصویر شماره ۱۰: نقاشی نوازنده نی انبان در دوران صفویه ۹۴

- تصویر شماره ۱۱: نقاشی نوازنده نی انبان در دوران صفویه ۹۵
- تصویر شماره ۱۲: نوازندگان نی انبان و مقام در بوشهر ۹۸
- تصویر شماره ۱۳: نقاشی نوازنده نی انبان عرب و سرباز در سال ۱۸۱۶ م. ۱۰۲
- تصویر شماره ۱۴: تمیر کشور امارات متحده عربی ۱۰۳
- تصویر شماره ۱۵: نی انبان ۱۰۹
- تصویر شماره ۱۶: ساختار نی ها و دسته در هَبان (دسته عربی) ۱۱۰
- تصویر شماره ۱۸ ۱۳۰
- تصویر شماره ۱۹ ۱۳۲
- تصویر شماره ۲۰ ۱۳۴
- تصویر شماره ۲۱: نواختن شلنج (اصحلات) در مراسم رزیف در بندر کنگ ۱۳۵
- تصویر شماره ۲۲ ۱۳۶
- تصویر شماره ۲۳ ۱۳۷

پیشگفتار

گردشگری موسیقی به عنوان یک رویکرد تجربه محور، یکی از جذاب ترین شاخه های گردشگری فرهنگی می باشد که ضمن توسعه صنعت گردشگری، بستر تعاملات فرهنگی را نیز ایجاد می نماید.

باتوجه به ابعاد تازه ای که در زندگی انسان ها طی سالیان سال ایجاد شده، گردشگری نیز دستخوش تغییراتی شده که مفهوم سفر را در ابعادی گسترده دچار تحول کرده است. گردشگری عصر نوین در نتیجه همین تغییرات، ایجاد شده و سفرهایی با هدف فرهنگی را نیز با انگیزه و هدفی نو شامل می شود.

گردشگران «نوین»، افرادی با اطلاع، آگاه و متفکر هستند و نسبت به مسائل فرهنگی و زیست محیطی دغدغه دارند و به دنبال کسب دانش در خصوص فرهنگ، تمدن و ... می باشند و به دنبال چیزی فراتر از تفریح، آسایش، رفاه یا تجمعات محل اقامت و ... در مقصد گردشگری هستند. از این روی اقامت در میان بومیان و آشنایی با ارزش ها، سنت ها و شیوه زندگی آنها، مهم ترین جاذبه گردشگری برای این بخش از گردشگران می باشد.

در همین راستا، موسیقی به عنوان یک پدیده جذاب و فرهنگی می تواند ضمن به تصویر کشیدن آداب و رسوم، زبان، گویش، صنعت، پوشش و...، خلقیات، معنویات، حالات درونی، عواطف، احساسات و هنریک وادی را بیان کند و در کنار جلب توجه گردشگران، امکان توسعه و رونق اقتصاد محلی را نیز فراهم نماید.

پرداختن به هویت جامعه میزبان و احترام به اصالت بومیان و احیای آیین های سنتی به عنوان سه رأس مثلث سیاست گذاری در رونق گردشگری محلی است که ضمن معرفی جغرافیای منطقه و فرهنگ محلی از احساس ارزشمندی بومیان حمایت می نماید. این احساس با تقویت هویت محلی در مقاصد گردشگری، اقدامی در جهت رقابت پذیری مقاصد است که در عین نمایش استعداد های جامعه میزبان، به معرفی و برند سازی مقصد نیز منجر می شود.

احیای سنت های بومی، از مهم ترین سیاست های توسعه گردشگری در راستای رونق بخشیدن به اقتصاد جزیره کیش است. اگر بخواهیم يك تحول سریع را بدون نیاز به سرمایه گذاری گسترده، در اقتصاد منطقه داشته باشیم، موسیقی محلی به عنوان یک جاذبه گردشگری، می تواند حتی در فصول کم تقاضا مثل تابستان، گردشگر را جذب نماید.

اهمیت جزیره کیش به عنوان یک مقصد گردشگری بین المللی، لزوم توجه به موسیقی بومی این جزیره را مشخص می نماید که متأسفانه به این مقوله کمتر پرداخته شده بود. به همین جهت اجرای طرحی تحت عنوان «شناسایی پتانسیل های موسیقی بومی کیش با تمام شاخه ها و جزئیات آن» به شکل یک اثر مکتوب مستند و شناسایی و ضبط آثار موسیقایی ضروری به نظر می رسد که با همت و تلاش جناب آقای محسن شریفیان، پژوهشگر و موسیقیدان گرامی به انجام رسیده است.

این گام به عنوان شروع یک مسیر با چشم انداز و پتانسیل مناسب در توسعه صنعت گردشگری فرهنگی بسیار ارزشمند است و آغازگر مسیری روشن برای دیگر پژوهشگران این حوزه به شمار می‌رود. ضمن قدردانی از تمام کسانی که در اجرای این پروژه تلاش نموده اند، امید است نتایج و پیشنهادات حاصل از این پژوهش، مورد بهره برداری در بخش های مختلف صنعت گردشگری قرار بگیرد.

دکتر غلامحسین مظفری
مدیر عامل سازمان منطقه آزاد کیش

یادداشت نویسنده

«موسیقی، محصول و پرورد خود انسان است و این پدیده فرهنگی به او تعلق دارد و پژوهش پیرامون آن در اصل، پژوهش پیرامون خود انسان است. با مطالعه موسیقی، انسان خودش را مطالعه می‌کند و امید دارد که از پرتوی آن، دیرینه و جایگاه خود و درون ناشناخته خود را بازشناسد. موسیقی، رفتار آدمی است.»^۱

جزیره کیش که در گذشته بیشتر آن را "قیس" می‌خواندند، یکی از جزایر مهم خلیج فارس در استان هرمزگان است. این جزیره بیضی شکل در ۱۲ کیلومتری کرانه شیبکوه قرار دارد.

در دوران طلایی کیش، مورخان زیادی راجع به آن اظهار نظر کرده‌اند. ابن خردادبه، ابن بطوطه، یاقوت حموی، ابن بلخی، حمدالله مستوفی و... یا به کیش سفر داشته یا در باب اهمیت آن سخنوری کرده‌اند. سعدی، شاعر بلند آوازه قرن هفتم نیز در گلستان خود از جزیره کیش نام برده است.

کیش هم مانند دیگر جزایر و بنادر خلیج فارس از گذشته‌های دور تا کنون دستخوش آمد و شد و نزدیکی با قلمروی گسترده‌ای از فرهنگ‌های گوناگون جهان بوده است.

۱. حجاریان، محسن. گردآوری و برگردان "مردم‌شناسی و موسیقی"، نشر کارنامه، ۱۳۹۵، ص ۱۳.

این جزیره، آخرین جزیره در بخش شیبکوه قدیم بوده و امروز در هم‌جواری بخش شیبکوه جدید قرار گرفته است.

شیبکوه در لغت به معنای کوهپایه بوده و این وجه تسمیه به دلیل موقعیت جغرافیایی این نوار ساحلی در خلیج فارس است. در گذشته سواحل شیبکوه از بنک در (۱۳ کیلومتری مشرق دیر) تا بندر چارک، به طول ۲۵۰ کیلومتر امتداد داشته است. لازم به ذکر است نام شیبکوه قدیم و مورد نظر ما تقریباً از اوایل سده بیستم، کاربرد جغرافیایی و سیاسی خود را از دست داده و هم‌اکنون میان دو استان بوشهر و هرمزگان قرار گرفته است.^۱

بررسی موسیقی بومیان کیش نشان از تأثیرپذیری آن از موسیقی نوار ساحلی شیبکوه دارد، اما اینکه موسیقی کیش از کدام کانون و یا هسته موسیقی، شکل گرفته است و یا احیاناً خود بومیان باعث شکل‌گیری این نوع موسیقی بوده‌اند، موضوع اصلی این پژوهش نیست.

اغلب بومیان جزیره کیش به نوعی با موسیقی سروکار دارند. آن‌ها با اشتیاق زیاد و برای شادی و گاه آرامش خود، موسیقی اجرا می‌کنند و یا با آن همراه می‌شوند. تا آنجا که در گذشته بومیان برای اجرای موسیقی‌های خاص، مکان‌هایی مثل "بیت‌الهُوا" و "بیت‌الزار" داشته‌اند که هر کدام سرکرده، گروه و مقررات خود را دارا بوده است.

موسیقی صید مروارید و ماهیگیری، موسیقی ویژه عروسی و اعیاد مذهبی، مولودخوانی و مراسم زار، هر کدام ملودی، سازها و ویژگی‌های خود را دارند که در بررسی موسیقی جزیره کیش شایسته توجه است.

انسان‌ها از سرزمین خود آب و هوایی که در آن زندگی می‌کنند و با گیاهان و حیواناتی که در کنار آن‌ها زیست می‌کنند، تأثیر متقابل دریافت

۱. جهت اطلاع بیشتر: شریفیان، محسن. "مردم‌شناسی و موسیقی نوار ساحلی شیبکوه"، تهران، انتشارات نگاه، ۱۳۹۷.

می‌کنند و طبیعی است که این موضوع در موسیقی که جزئی از فرهنگ است، نیز تأثیرگذار بوده است.

برای مثال بررسی نقش و سهم دریا در موسیقی جزیره کیش بسیار حائز اهمیت است؛ آوازهای صید و کار بر روی کشتی، به قدمت دریا و دریانوردی در خلیج فارس است. درونمایه بیشتر آن‌ها در ستایش خداوند و پیامبر است. همچنین نام‌های دریا و مقاصد سفر دریانوردان نیز گاهی در این آواها شنیده می‌شود.

موسیقی آمیخته به باورهای زنان در جزیره کیش نیز از نکات قابل تأمل در شناسایی فرهنگ باورپذیری و نگاه امیدوارانه در منطقه است. زن‌های کیشی، لالایی را "تَحْوید" می‌نامند و برای سرگرمی کودکان خود به زبان و لحن عربی ترانه می‌خوانند؛ اما مهم‌ترین بخش موسیقی زنان کیش مربوط به ترانه‌های ویژه مراسم عروسی است. آنها این مراسم و خواندن آواز را بدون حضور مردها انجام می‌دهند. در کیش به زن‌های نوازنده "دگاکات" می‌گویند و موسیقی ورقص زنانه را "مُعَلَّاه" می‌نامند.

از آنجا که موسیقی کاربردهای گوناگونی در جامعه دارد و بایسته است از دیدگاه‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد. انسان در هر زمان و در هر موقعیتی، از موسیقی به عنوان ابزار کاربردی استفاده کرده و از این رویکی از روش‌های بررسی فرهنگ عامه و مردم‌شناسی، شناخت موسیقی محلی آن‌ها است.

برای درک بهتر موسیقی هر منطقه، لازم است تا آن را از تمامی بدنه فرهنگی جامعه و در همان جایگاه اجتماعی و تاریخی مورد بررسی قرار داد. این نوشتار تلاش دارد تا با نگاه مردم‌شناسی، بوم‌شناختی، جامعه‌شناسی، زبان‌شناسی، تاریخ‌نگاری و تبارشناسی به موسیقی، زوایایی از تاریخ و فرهنگ نانوشته این جزیره را روشن نماید. از همین رو موسیقی و

آیین‌های بومیان کیش از زوایای مختلف و فارغ از دایرهٔ آوانگاری مورد توجه قرار گرفته است.

این پژوهش در طی ملاقات‌های متعدد و براساس تحقیقات میدانی و مشاهده و مشارکت حضوری نگارنده در اجرای موسیقی بومیان کیش صورت گرفته است.

قابل توضیح است مجموعه حاضر که در سال ۱۳۹۸ هجری خورشیدی، گردآوری و تدوین شده است، اولین کتاب و آلبوم موسیقی منسوب به بومیان کیش در ایران است و در منابع فعلی، کمتر در مورد موسیقی کیش، مطالب مستقلى نگاشته شده است. دلیل اصلی این موضوع را می‌توان در محافظه کاری بومیان و عدم اطمینان آن‌ها به غیربومی‌ها جستجو کرد. از طرفی، برای دیده نشدن این موسیقی نباید از تأثیرات منفی توریستی شدن جزیره کیش و در نتیجه عقب راندن و کوچ ناخواسته بومیان از زیست‌گاه اصلی‌شان غافل بود.

قطعاً کیش با سابقه تاریخی و دیرینه خود برای سکونت اهالی بومی، علاوه بر دارا بودن جاذبه‌های طبیعی و در حال حاضر جاذبه‌های گردشگری، می‌بایست از نظر فرهنگی و به ویژه موسیقایی نیز مورد توجه قرار گیرد. چراکه امروزه در سراسر دنیا گردشگری مبتنی بر موسیقی، طرفداران زیادی دارد و کشورهای گوناگونی با برقراری پیوند میان گردشگری و هنر موسیقی در جذب گردشگر بسیار موفق بوده‌اند.

با وجود شناخت از موسیقی منطقه شیبکوه و سازنی‌انبان و نیز تجربه انتشار آثار مختلف در این خصوص و نیز دقت نظری که در تهیه این مجموعه شده، بی‌گمان مواردی وجود دارد که از قلم افتاده یا نادیده گرفته شده است؛ از این رو فروتنانه و مشتاقانه انتقادها و پیشنهادهای اساتید و صاحب نظران گرامی را با جان و دل پذیرا هستم.

لازم به ذکر است که در نگارش این اثر در میان سرچشمه‌های مطالعاتی گوناگون که از آن بهره‌برداری گردیده؛ از سه کتاب بیشترین استفاده شده است.

اولین اثر، کتاب ارزشمند "دو سال با بومیان کیش" به قلم رجبعلی مختارپور که منبع اصلی اینجانب در زمینه مردم‌شناسی و فرهنگ کیش بوده و جای بسی نیکبختی است که موارد و نقطه نظرات پیشنهادی و انتقادی این نویسنده ارجمند را قبل از چاپ کتاب در اختیار داشته و مورد استفاده قرار داده‌ام و صمیمانه همراهی ایشان را ارج می‌نهم.

دومین مکتوب، اثر پژوهشی پیشین اینجانب با عنوان "مردم شناسی و موسیقی نوار ساحلی شیبکوه" بود که در آن جزئیات موسیقی و فرهنگ منطقه‌ای از جنوب ایران مورد بررسی قرار گرفته که جزیره کیش، بخشی از آن می‌باشد. قرابت فرهنگی و تاریخی در موضوع مورد پژوهش، مرا بر آن داشت که بخش‌هایی از آن کتاب را عیناً در این نوشتار بگنجانم.

از آنجا که باور دارم بررسی فرهنگ و تاریخ کیش به دلیل شباهت‌های تاریخی و فرهنگی با آگاهی از جزیره خارگ، قشم و بحرین شکل کلی‌تری به خود می‌گیرد، سومین سرچشمه مورد استفاده در این پژوهش، کتاب "اهل زمین، موسیقی و اوهام در جزیره خارگ" است که در سال ۱۳۸۱ ه.ش، گردآوری و تألیف نموده‌ام.

در تألیف این اثر، آقایان حسن خلدون، صالح احمدپور، محمد اکبری و عبدالله حاجی‌زاده با راهنمایی‌های ارزنده خود در ترجمه مصاحبه‌های عربی بومیان جزیره، همگام اینجانب بوده‌اند که بسیار از آن‌ها سپاسگزارم. اکنون با نهایت احترام، مراتب قدردانی خود را از عزیزانی که در تهیه این مجموعه، اینجانب را همراه و همدل بودند، اعلام می‌دارم:

آقایان محمد رباع کندرانی، ابراهیم ابراهیمی، حسن و عبدالله غریب،

ابراہیم صمدی، محمد چراغ آخر، محمد حاجی زادہ (صقر)، علی صالحی، بابک عامل و خانم‌ها: خدیجہ ادریس، عزیزہ وطن خواہ، عزیزہ صفیہ چراغ آخر از کیش، ماجد و محمد جزایری از جزیرہ لاوان، ماجد و سعید (سعدون) دیدہ وراز مچاہیل، بہروز و عبدالعزیز جنگلی و عبد اللہ رگ جان از نخیلو، سالم مبارکی از حمیران، محمد خلادہ، عبدالعزیز ہوشمندی و جامع بوجراشی از مریباخ.

نوازندگان نی انبان، طبل و کاسر: صالح احمدپور، عبد اللہ حاجی زادہ، احمد غریب، فؤاد احمدپور، محمد اکبری، مسعود احمدپور، خالد صالحی، احمد خلادہ، محمد علی مجیدی، خالد حاجی زادہ، رضا غریب و عبد اللہ احمدپور و پرسنل سالن ابوریحان بیرونی.

تحلیل ریتم‌ها: بابک شہرکی و فرشاد محمدی.

گروه مترجمین: الہہ غریب زادہ و عادلہ غریب زادہ.

طراحی تصویر سازها: علی حاجی پور.

صدابردار: محمد عبد الہی، دستیاز: حسن مصلحی.

عکاس و فیلم بردار مراسم: سمانہ بیگ پور، راحلہ ملک زادہ.

عکاس بخش تصاویر: ابراہیم حصار، بہروز و احمد نشان.

ہمچنین در کمال امتنان از دوست عزیزم، جناب آقای محمد رضا دشتی بہ سبب منابع مکتوب ارزندہ ای کہ در اختیار اینجانب قرار دادند، سپاسگزاری می نمایم.

بدون تردید، ہم فکری و مشاورہ آقای سیّد محمد موسوی، مدیر مؤسسہ فرهنگی هنری مہور و ہمکاری بی دریغ علیرضا رئیس دانایی، مدیر انتشارات نگاہ برای چاپ این اثر، بسیار تأثیرگذار بودہ است.

در نہایت، مراتب سپاسگزاری خود را بہ صورت ویژہ از حامی طرح موسیقی بومیان کیش، جناب آقای دکتر خسرو نشان (معاونت محترم

گردشگری) جناب آقای دکتر سعید پورعلی (معاونت فرهنگی و اجتماعی)
آقای دکتر رضا اردلان (مدیر محترم فرهنگی و آموزشی) و نیز همراهی دکتر
غلامحسین مظفری (مدیر عامل سازمان منطقه آزاد کیش) و همچنین
جناب آقای ایرج شرف زاده و سرکار خانم بدریه بحرینی (از اعضای محترم
شورای شهرکیش) تقدیم می دارم.

محسن شریفیان

بهار ۱۳۹۹ خورشیدی